

JE LÉPE SE NEŽENIT?

Mt 19,1-12

kázání ze soboty 2. 5. 2015 – br. Jaroslav Dvořák

„Byl pozdní večer, první máj, večerní máj, byl lásky čas.“ Včera byl skutečně první máj. Houfy zamilovaných brali Petřín ztečí, aby harmonizovali nejen svůj vztah, ale i svou ústní mikrofloru pod nějakým rozkvetlým stromem. Když občas ve své depresivní náladě vídám zamilované a šťastné páry, nebo svatební průvod, říkám si v duchu s úšklebkem: „Jen si ji drž, ona ti stejně za chvíli zdrhne.“ nebo „Stejně se za pár let rozvedete...“ A aniž bych chtěl být prorokem špatných zpráv, statistiky mi dávají za pravdu. Rozvodovost v České republice je poměrně na vysoké úrovni. V mém okolí došlo, dochází, nebo dojde k několika rozvodům či rozpadům dlouhodobých vztahů. A to mě přivedlo k otázce: „Má vůbec smysl, abych se ženil? Nebude mi samotnému líp?“ Něco podobného řeší i učedníci v našem textu, ale všechno po pořádku.

Ježíš putuje se zástupy z Galileje do Judska a uzdravuje. A kde se vzali, tu se vzali farizeové. A pokouší ho. „Je dovoleno propustit manželku z jakékoliv příčiny?“ Matouš sice používá slovo „*peirázontes*“ – tedy pokoušet, které má poněkud negativní nádech, ale ze strany farizejů jde spíše o přizvání Ježíše do jejich diskuze. Jinými slovy farizeové berou Ježíše jako autoritu ve svém dialogu.

Ten dialog vychází z Dt 24,1: „Když si muž vezme ženu a ožení se s ní, ona však u něho nalezne nepřizeň, neboť na ní shledal něco odporného, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže ji ze svého domu.“ Pod pojmem „něco odporného“ se však v hebrejštině schovává „záležitost nahoty“, přičemž slůvkem nahota je v Leviticu označen sexuální delikt. A tak zatímco rabínská škola Šammai připouští rozvod pouze v případě nevěry, škola Hillel chápe výraz „něco odporného“ v širším smyslu – důvodem k rozvodu tedy může být i připálené jídlo.

Otázka farizejů je díky řeckému slůvku „*eksestin*“ víceznačná. Může znít: „Je dovoleno se rozvést?“, nebo „Je nutno se rozvést?“ Otázka na Ježíše je tedy věcná a nikoliv provokující, jak by se mohlo zdát. Ježíš odpovídá citací ze starého zákona, přímo z Genesis. Je zajímavé, že se nevěnuje ztroskotání vztahu, nýbrž jeho vzniku. Zdůrazňuje, že už od počátku byli muž a žena stvořeni jeden pro druhého. Bůh umožnil vztah mezi mužem a ženou. Jejich vzájemná náklonnost je tedy v souladu s Boží vůlí a nikoliv projevem nízkých pudů a vášní, jak by mohli říct někteří asketičtí jedinci. Svazek muže a ženy je možné považovat za ideální stav, protože byl ustanoven ještě před konzumací onoho osudného jablka.

Citací z další pasáže Genesis Ježíš upozorňuje na jiný aspekt rodinného života. „Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo.“ Opustit otce a matku není nutno chápat jako nějaký drastický odchod z domova za svou milou. V dnešní době jsme svědci spíše opačného jevu. Mamánci se drží máminy sukně, dokud to jde, protože mamahotel skvěle funguje. Pod pojmem opustit otce i matku se může rozumět i to, že syn se postaví na vlastní nohy, je schopen se postarat o sebe i svou novou rodinu, je schopen dospět.

Vzpomínám si, když mi v mých 23 letech máma jednoho krásného dne oznámila, že odchází do předčasného důchodu a že se vrací na Moravu za babičkou. Tuto změnu jsem uvítal s nadšením, protože už jsme si občas lezli na nervy. Opustit otce a matku také jistě znamená, že ani otec, ani matka nemají právo zasahovat do dění ve vztahu,

nějak ho zvenčí ničit, rozbít. Žel asi si dokážeme představit situaci, kdy maminky a otcové nejsou spokojeni s protějšky svým dcer a synů a pro rozpad manželství udělají první poslední. Nezasahovat do manželství se týká i ostatních příbuzných – bratrů, sester, babiček, tetiček, protože co Bůh spojil, člověk nerozlučuje.

Notoricky známá věta z každé církevní svatby. Ale přesto se u ní zastavím. Tento verš v sobě ukrývá dva subjekty – člověka a Boha. Bůh je zde vyjádřen jako ten, který spojuje, naproti tomu člověk, jako ten, který „rozlučuje“. Dost možná někdy chápeme tuto větu jako nějakou formulku na závěr, dovětek, nebo zákaz se rozvést. Dva lidé se dali dohromady, vzali se a Bůh, chcete-li církev, jim zakazuje rozvod.

Jenže v Ježíšově odpovědi je to naopak. Bůh je ten, kdo umožňuje sblížení ženy a už. Stvořil je k tomu od počátku a zdroj tohoto sblížení – láska – je přece Bůh. Člověk je ten, který je podmětem ve větě „člověk nerozlučuje.“ Ostatně jako příčinu krachu vztahu často lidé označují „odcizení“. Ve vztahu tedy může být patrné napětí – zatímco Bůh sblíží, člověk se odcizuje.

Ježíš obhajuje manželství a nepřipouští žádnou možnost porušení slibu manželského. Na otázku: „Sluší se rozvést?“ Ježíš odpovídá, že se nesluší rozvádět pro nějaké vyšší ideály, nebo náboženské důvody, protože manželství není ani nižším ani méně ušlechtilým ideálem, manželství je dokonalým ideálem samo o sobě. Také se nesluší rozvést jen proto, že si to přejí rodiče, nebo nějaké autority, nebo veřejné mínění. A na otázku, zda je třeba, zda je nutno se rozvést, Ježíš odpovídá, není nutno. Není např. třeba, aby spravedlivý muž musel zapudit svou manželku, která provedla to či ono a veřejnost si toho žádá.

Po této obhajobě farizeové namítnou: „Proč tedy Mojžíš ustanovil, že muž smí propustit svou manželku tím, že jí dá rozlukový lístek?“ Tato otázka neznámá, že by chtěli Ježíše natchytat, že mluví proti Mojžíšovu zákonu. Vcelku logicky směřují diskuzi k textu, o kterém mluvili – tedy Dt 24,1. Když tedy není žádný důvod se rozvést, proč Mojžíš tuto možnost dává?

Odpověď je jednoduchá a výstižná. „Pro tvrdost vašeho srdce.“ Tady je zakopaný pes, žádné připálené jídlo, žádná záležitost nahoty. Důvodem k rozluce je tvrdost vašeho srdce, nedokážete své srdce obměkčit, nedokážete milovat, nedokážete se smilovat.

V Ježíšově odpovědi je také postřehnutelný posun v chápání textu prvního verše 24. kapitoly Dt. Zatímco farizeové se ptají slovem přikázal (ekumeničtí překládají ustanovil), Ježíš odpovídá: „Nepřikázal, dovolil.“ Mojžíš dovolil rozluky ne snad proto, že by bylo lepší, nebo správné se rozvést, ale proto, že v některých případech prostě ideál manželství nejsme schopni naplnit.

„Pravím vám, kdo propustí svou manželku z jiného důvodu než pro smilstvo a vezme si jinou, cizoloží.“ V samotném závěru své odpovědi Ježíš připouští možnost rozvodu, ale pouze v jednom případě – smilstvo. Otázkou je, co se v tomto verši rozumí pod pojmem smilstvo – řecky porneia. Rozšířený výklad je, že šlo o incestní manželství, které však bylo v Izraeli nemyslitelné. Mezi pohany tento svazek myslitelný byl a mohlo by dojít k tomu, že by se křesťany stali i lidé žijící v takovém vztahu. Pak by tedy rozvod dával smysl. Ovšem Matouš v této chvíli promlouvá do židovského prostředí. Význam slova porneia je poměrně široký a vztážením pouze na incest se jeho význam velmi zužuje.

Jiní badatelé chápou pod pojmem smilstvo nevěru. Nevěrou v podstatě přestalo platit, že muž a žena jsou jedním tělem. Ovšem i tento výklad poněkud zužuje význam.

Ani nevěra totiž nemusí být nutně příčinou rozvodu. Z logiky věci vyplývá, že pojmem porneia je myšlený vztah, který je natolik zvrácený a rozvrácený, že již není, co zachránit.

Ježíš ve farizejské disputaci směřuje k obhajobě, ochraně a záchraně vztahu mezi mužem a ženou. Dokud jej tedy zachránit lze. V jeho úmyslu však není trestat ty, kteří tento vztah nedokázali zachránit. Ježíš sice odsuzuje hřích, ale nikoli hříšníka (stačí si vzpomenout na ono: „Jdi a už nehřeš“).

Mohlo by se zdát, že diskuze je u konce, farizeové dostali odpověď na svou otázku. Jenže do diskuze vstupují učedníci. „Jestliže je to s mužem a ženou takové, pak je lépe se neženit.“ Ježíš celou dobu obhajuje manželství jako ideál daný od stvoření a najednou jeho učedníci tento ideál hodí kamsi do škarpy. Jejich odpověď je některými teology chápána jako pokus o žert a ironii. V dobré náladě se také pokouším brát složité vztahy s nadhledem a občas pronesu, že s těma ženskýma je to hrozný. A bez nich, ještě horší...

Jiní badatelé však dovětek učedníků interpretují jako nepochopení a poukazují na podobné situace – když napomínají ty, kteří k Ježíšovi přinášejí děti, nebo kdy se stejně nechápavě ptají: „Kdo tedy může být spasen?“

Ježíš pak této chvíli nepochopení využívá k zásadnímu sdělení. V našem případě: „Ne všichni pochopí to slovo, jen ti, kterým je to dáno. Někteří nežijí v manželství, protože jsou k tomu od narození nezpůsobilí; jiní nežijí v manželství, protože je nezpůsobilými učinili lidé; a někteří nežijí v manželství, protože se ho zřekli pro království nebeské. Kdo to může pochopit, pochop.“ Ježíš jim dává za pravdu. Ale jinak, než učedníci mysleli. V jeho odpovědi jsme mohli slyšet, že vztah mezi mužem a ženou se nesluší rozbít kvůli nízkým ani vznešeným ideálům. Nyní k tomu ale dodává, že ani život osamělých a bezdětných není nesmyslný. Uvědomme si, že jsme v prostředí, kde uzavření manželství a zplození dětí bylo považováno téměř za povinnost. Pokud tenkrát nemohla žena mít děti, bylo to bráno jako Boží prokletí. A Ježíš v této chvíli obhajuje i takové lidi. A dodává, že je to věc, kterou je nutno chápat.

Ovšem svým výrokem také nepřikazuje celibát pro království nebeské. Někteří by mohli vyrukovat s 1. listem Korintským, kde Pavel píše: „Je pro muže lépe, když žije bez ženy.“ Kontext celého textu však leží poněkud jinde. Pavel sám se kloní spíše k celibátu pro království Boží, ale nedělá z tohoto výroku obecné pravidlo. Dokáže pochopit, že jde někdo jinou cestou, protože později sám dodává, „že je lépe žít v manželství, než se trápit.“

Svazek mezi mužem a ženou je od počátku položen jako ideální stav, Ježíš tento svazek obhajuje, protože jej založil sám Hospodin. Když se tedy zeptám: „Má smysl se ženit?“ Ježíš odpovídá: „Má. Ale také má smysl, pokud se neoženíš. Pokud to dokážeš pochopit, pokud přijmeš i jinou cestu ve svém životě, pokud najdeš i jiný smysl svého života.“ Amen.